

ДО
НАУЧНОТО ЖУРИ

формирано за конкурса за получаване на академичната длъжност професор по право (граждански процес) в образователно направление по 3.6, обявен от Софийския университет „Свети Климент Охридски”

РЕЦЕНЗИЯ

от Ангел Симеонов Калайджиев, професор в юридическия факултет на Софийския университет “Свети Климент Охридски”, д.ю.н.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА, ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

I. По обявения от Софийския университет „Свети Климент Охридски” конкурс за „професор по право (граждански процес)” в образователно направление 3.6, участва един кандидат – доцент Валентина Методиева Попова, доктор по право. При обявяването на конкурса са били спазени всички нормативни изисквания.

II. Валентина Попова е родена на 07.09.1957 г. в Благоевград. Завършила е юридически факултет на Софийския университет “Св. Кл. Охридски” през 1981 г. През 1981-1982 г. е била стажант-съдия в Благоевград, след което е работила като юрисконсулт на СД МПБУ в Благоевград. От 1982 до 1985 г. е работила като младши съдия в Благоевградски окръжен съд и по заповед на Министерството на правосъдието - като съдия в Благоевградски районен съд. Доцент Попова е утвърден преподавател. Избрана е за асистент по граждански процес в Софийския университет през 1986 г. В периода от 1991 г. до 1994 г. е била старши асистент, а от 1994 г. до 2006 г. - главен асистент. От 2001 г. е доктор по право, от 2006 г. - доцент по граждански процес (гражданско изпълнително производство) в юридическия факултет на Софийския университет “Св. Кл. Охридски”. В периода 1986 г. – 2008 г. е водила семинарни занятия по граждански процес. От 2006 г. провежда лекционния курс по граждански процес (гражданско изпълнително производство), в което се изучава и производството по несъстоятелност. През учебните 2008-2009, 2009-2010 и 2010-2011 години е изнасяла и лекции по граждански процес на студентите от задочно обучение, а от учебната 2011-2012 г. води лекции по граждански процес и на редовното обучение. От 2010 г. провежда лекционния курс по граждански процес на студентите от задочно обучение в Правно-историческия факултет на Югозападния университет. Участва като лектор и при обучения на практикуващи юристи, организирано от Центъра за обучение на магистрати, Министерството на правосъдието, Национален център за юридическо образование, Съюза на юристите в България, Съюза на юрисконсултите в България, Съюза на юристите в България, Съюза на юрисконсултите в България, Центъра за обучение на адвокати "Кръстю

Цончев”, адвокатски колегии и адвокатски дружества. Участвала е в конференции (в т.ч. и с лекции) на Асоциацията на държавните съдебни изпълнители и Камарата на частните съдебни изпълнители. Провела е курс за обучение на държавните съдебни изпълнители през 2011 г., организиран от Министерството на правосъдието по линия на ОПАК. Участва в комисиите на провежданите от Министерството на правосъдието конкурси за държавни и частни съдебни изпълнители и в комисиите на изпитите за адвокати, които се провеждат от Висшия адвокатски съвет. Поканена е от Висшия съдебен съвет за участие в комисията за провеждане на конкурси за съдии в Окръжните съдилища.

Специализирала е през 1992-1993 г. към НАТО по тема “Съдът като правораздавателен орган”, през 1993 г. в Женевски университет относно материята на несъстоятелността. През 2011 е специализирала в Rechts- und Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät, Universität des Saarlandes, Saarbruecken, с тема „Insolvenzverfahren nach dem bulgarischen und dem deutschen Recht (Rechtsvergleich); Internationales Insolvenzverfahren”.

Валентина Попова взема активно участие в законодателния процес. През 1994 г., 1996-1998 г. и 2000-2001г. е участвала в работни групи относно првната уредба на несъстоятелността. През 1995-1996 г. е била член работната група по законопроекта за изменение и допълнение на Закона за банките и кредитното дело в частта за особения надзор, оздравяването и несъстоятелността на банките. През 2002 - 2004 г. е участвала в работната група по българо-австрийската програма за усъвършенстване на производството по несъстоятелност и квалификацията на работещите в тази област юристи, а през 2002-2003 г. е участвала в работна група, сформирана към Министерството на правосъдието по програмата на ООН по проекта BUL/02/M02 за темата “Реформа на търговското правосъдие”. Давала е становища на Министерството на правосъдието, Министерството на икономиката и Правната комисия на Народното събрание по редица законопроекта. Участвала е в проучвания, провеждани от Министерство на правосъдието, Асоциацията на държавните съдебни изпълнители, Камарата на частните съдебни изпълнители, касаещи изпълнителния процес.

От 1994 г. е адвокат. Включена е в списъците на синдиците към Министерството на правосъдието. Арбитър е в Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация и е член на Председателския съвет и арбитър в Арбитражен съд към Българската асоциация на микропредприятията. Членува в Съюза на юристите в България, Съюза на юрисконсултите в България; Съюза на учените в България; Международната комисия за независимост на юристите със седалище Женева; Wissenschaftliche Vereinigung für Internationales Verfahrensrecht; International Association of Procedural Law.

Член е на факултетния съвет на юридическия факултет и е председател съм на Контролния съвет на при Софийския университет.

III. Валентина Попова е изявен учен. Научните ѝ интереси са в областта на гражданския процес (особено изпълнителния и обезпечителния процес), несъстоятелността, и облигационното право. Авторката е на няколко монографии и много студии и статии. През последните години е участвала в 13 международни и национални научни форуми – семинари, колоквиуми, конференции и конгреси в България и чужбина.

За участие в конкурса доцент Попова е представила една монография – „Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК”, изд. Сиела, С. 2011, 218 стр.; части от деветото издание на курса по гражданско процесуално право, издаден през 2011 г. от авторски колектив (Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р.) и 30 студии и статии, 20 от които не са включени в монографията и учебния курс.

Научната продукция на кандидата е по конкурсната специалност – процесуално право.

Представените от кандидата научни произведения се отличават като цяло със следните особености:

- те разглеждат спорни теми с важно теоретико-приложно значение;
- в тях се съдържа задълбочен анализ на правната уредба, литературата и съдебната практика;
- авторката прави обосновани предложения за усъвършенстване на законодателството.

Предмет на рецензията ще бъдат най-важните трудове, представени за рецензиране - хабилитационният труд и учебника по процесуално право.

IV. Сред научната продукция на кандидата особено място заема представения от него хабилитационен труд - монографията „Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК”, изд. Сиела, С. 2011. Монографията е оригинален труд, съдържащ ценни научни приноси. Тя представлява първото монографично изследване в българската процесуална литература на актуалните проблеми на европейския граждански процес и част VII на Гражданския процесуален кодекс (ГПК).

1. Принос в българската процесуална теория е изводът, че европейският граждански процес включва процесуални норми, които уреждат граждански дела с международен елемент в рамките на Европейския съюз (ЕС), а не норми на международното частно право. Безспорно научно достижение на авторката е изясняването на разликата между делата с международен елемент вътре в ЕС и международните граждански дела, един от елементите на които е свързан с държава нечленка на ЕС. Анализирани са особеността на регламентите, че те не създават еднаква процедура в исковия, изпълнителния или обезпечителния процес на отделните държави членки, тъй като целта на европейския законодател е да се запазят традициите и достиженията на гражданските процеси на отделните държави членки. Приносен характер има анализът на част VII от ГПК. Интерес представлява значението на съответните понятия и термини, които европейският законодател използва. Внимание в работата е отделено и на производството за преюдициалното заключение, което е част от право на ЕС, като процедура на самия съд в Люксембург по искане на националната юрисдикция на съответната държава членка.

2. Принос на авторката е подробният и компетентен анализ на Регламент № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, както и изследването на идеите на европейски законодател *de lege ferenda*. Изяснено е понятието за местоживееене по чл.59 от регламента. Важно за българската теория и практика е изследването на установеното в чл.6, ал.2 от Регламент 44/2001 изключение от правилото на чл.3, ал.1, касаещо участието на трети лица в процеса, както и практиката на Съда на ЕС. Принос има и анализът

на специалната компетентност по отношение на обезпечителните мерки, предвидена в чл. 31 и условията за нейното приложение. Изследвана е регламентацията на механизмите за намаляване на възможността за едновременното провеждане на производства в различни държави членки, съответно и произнасянето на противоречащи си съдебни решения и приложното поле на чл.27 и чл.28, ал.1 и 2 от Регламент №44/2001 при едновременна висящност на две и повече дела пред държавните съдилища на две или повече държави членки, които са компетентни да разгледат делата. Анализирани са регламентацията в чл. 28 от регламента на процесуалноправното значение на висящи пред съдилищата на различни държави членки дела, когато между тези дела има връзка, като е изследвано естеството на връзката, обуславяща приложението на този текст. Принос на авторката е изясняването на третирането на съдебната спогодба от европейския законодател, като е изследвана и практиката на Съда на ЕС. Важно теоретическо и практическо значение има изясняването на понятието за признаване на решението. Изяснени са приликата и разликата между прякото признаване по чл. 621 ГПК от орган извън съдебната система и специалният вид пряко и в същото време съдебно признаване, предвидено в чл. 622, ал.4 ГПК и чл.33, ал.3 от Регламент №44/2001. Разгледани са становищата за условията за наличие на правен интерес от провеждането на производството по чл. 623 ГПК за признаване на решението и естеството на това производство. Анализирани са спецификата и характерът на тази съкратена процедура по екзекватура. Важно за българската теория и практика е изясняването на смисъла и приложното поле на чл.37, ал.1 от Регламент №44/2001, в който е постановено, че съдът на държава членка, в който се иска признаване на съдебно решение, постановено в друга държава членка, може да спре разглеждането на делото, ако срещу съдебното решение е внесена обикновена жалба. Акцентира се, че допускането на принудителното изпълнение на решението, постановено в една държава членка, в друга държава членка, за разлика от признаването на силата на пресъдено нещо (СПН) и конститутивното действие (КД) става по реда на съкратена и ускорена процедура за екзекватура, която се регулира с преките норми на Регламент №44/2001 и съответните норми на националното право. Приносен характер има критичният преглед на установения в чл.623, ал.1 ГПК местно компетентен съд (вр. с чл.39, ал.2 от Регламент №44/2001). Очертани са трите групи подлежащи на изпълнение актове при условията и реда на Регламент №44/2001 и необходимостта те да са бъдат постановени по правоотношение, което е в обхвата на този регламент. Изследвана е процедурата за допускане на принудителното изпълнение като съкратена процедура по екзекватура, както и постановените в нея съдебни актове. Обоснована е критиката на съдържанието и приложението във връзка с Регламент №44/2001 на чл.405, ал.4 ГПК. Важно значение има анализът на разпоредбите на ГПК във връзка с тези на Регламент №44/2001, както и на практиката на българските съдилища относно режима на обжалване на разпореждането за допускане на принудителното изпълнение.

3. Безспорен приносен характер има изследването на Регламент № 2201/2003 на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност. Обоснован е изводът, че този регламент няма за цел постигане на еднообразен процесуален ред за разглеждане на посочените в него искове, а с него се регламентира разпределението на компетентността на съдилищата на различните държави членки, признаването и изпълнението на решенията на

съдилищата, постановени в една държава членка, в друга държава членка. Изследвани са отношенията, предмет на регулиране в този регламент. Изяснени са използваните в регламента термини и понятия. Очертан е кръгът на делата, за които регламентът не се прилага. Изяснено е съотношението между регламента и някои многостранни конвенции, засягащи част от неговата материя - Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г. относно компетентността, приложимия закон, признаването, изпълнението и сътрудничеството по отношение на родителската отговорност и мерките за закрила на децата. Разгледани са множеството алтернативни компетентности на съдилищата на държавите членки, които европейският законодател е установил по делата за развод, раздяла на съпрузите и унищожаване на брака с оглед на спецификата на брачните отношения. Принос на авторката е и изясняването на правилото на чл. 6 от регламента, в което изрично е постановено, че компетентността по членове 3, 4 и 5 има изключителен характер. Изследвани са и въпросите за компетентността по делата за родителската отговорност, лични отношения между родител и дете и връщане на дете. Важно теоретическо значение има изясняването на съотношението между действието на регламента и Хагската конвенция от 25 октомври 1980 г. Изследвани са предпоставките и последиците на предвидената в чл. 15 от регламента възможност за прехвърляне на делото за родителската отговорност в съд на друга държава членка. Принос на авторката е анализът на разликата между режима на признаване на решението и допускането на принудителното изпълнение. Изследвани са двата режима на допускане на принудителното изпълнение на решенията, отнасящи се за родителската отговорност, тъй като те имат изпълнителна сила и се нуждаят от принудително изпълнение, предвидени в Регламент № 2201/2003.

4. Принос на авторката е правният анализ на Регламент № 805/2004 на Европейския парламент и на Съвета за въвеждане на европейско изпълнително основание. Изяснено е понятието за безспорни вземания, съобразно критериите по чл. 3 от регламента. Принос за българската процесуална теория и практика има коректното изясняване на понятието „публичен документ“ по смисъла на чл. 4, ал. 1 от регламента. Във връзка изясняването на понятието „безспорни вземания“ и изискванията, на които трябва да отговарят съответните актове, за да бъдат удостоверени като европейски изпълнителни основания, теоретическа и практическа значимост има анализът на характера на установените в чл. 13, 14 и 15 от регламента минимални стандарти, на които трябва да отговарят връчването и призоваването. С голямо практическо значение е разглеждането на въпроса за съотношението между начина на връчване, предвиден в чл. 47, ал. 5 ГПК, и предвидената в чл. 14, ал. 1, б. „г“ от регламента възможност за връчване. Важно значение има анализът на хипотезата, когато процесът в държавата членка по произход не отговаря на процесуалните изисквания по членове 13 – 17 от регламента да се преодолее и решението да се удостовери като европейско изпълнително основание. Заслужава внимание изследването на предвидените в чл. 19 от регламента минимални стандарти за преразглеждане на решението в изключителни случаи, като условие за удостоверяването на едно решение като европейско изпълнително основание (ЕИО). Обяснен е факултативният характер на възможността за използването на механизма на европейското принудително изпълнение и съотношението ѝ с възможностите, които кредиторът може да използва по Регламент №44/2001 г. и Регламент №1896/2006. Важен за практиката е анализът на разпоредбата на чл. 619 ГПК в съотношението ѝ с чл.6 и чл.24 от регламента във връзка с компетентния да

издаде у нас ЕИО съд. Принос е критиката, че чл. 619, ал. 1 ГПК механично се е съобразил с чл.4, ал.3 от регламента, предвиждащ публичните актове като извънсъдебни изпълнителни основания, но не е отчел, че такъв термин и такъв акт няма в българското процесуално право. Принос има изследването на установеното в Регламента правило, че решението, което е удостоверено като ЕИО в държавата по произход, подлежи на принудително изпълнение в държавата по принудителното изпълнение при същите условия като решение, постановено в държавата по принудителното изпълнение. Важен за практиката е изводът, че ЕИО не е пряко изпълнително основание по чл. 426, ал. 1 ГПК, а въз основа на него трябва да се извади изпълнителен лист. Интересно е становището за правния интерес и възможност на длъжника да подаде жалба срещу разпореждането за издаване на изпълнителен лист въз основа на ЕИО, в случай, че вече има издаден такъв изпълнителен лист в предходно производство, както и изводът, че под местоизпълнение по смисъла на чл. 624, ал. 1 ГПК следва да се има предвид освен мястото на доброволното изпълнение и мястото на принудителното изпълнение по смисъла на чл. 427 ГПК. Заслужава внимание изводът, че специалното третиране на обжалването на разпореждането за издаване на изпълнителен лист не съответства на императивно определеното в чл.20, ал.2 от регламента правило. Практическо значение има становището за приложимост на процедурата по обжалване на разпореждането за издаване на изпълнителен лист по чл. 624, ал. 2 във вр. с чл. 623, ал.6 ГПК и чл.407 ГПК по отношение на отказа за изпълнение на чуждестранното съдебно решение, удостоверено като европейско изпълнително основание на основание чл. 21 от регламента и обосноваването на преклузивен срок за навеждане на основания за отказ от страна на длъжника.

5. В хабилизационния труд е анализиран и Регламент № 1896/2006 на европейския парламент и на съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане (ЕЗП). Разгледана е процедурата за създаване на съдебно изпълнително основание. Обоснован е изводът, че тъй като целта на процедурата за издаване на ЕЗП е да се създаде съдебно изпълнително основание, без да се води исков процес, когато паричното вземане не се оспорва от длъжника, вземането трябва да е изискуемо към момента на подаването на молбата за издаването на ЕЗП. Обоснован е изводът, че издадената в резултат от процедурата ЕЗП е изпълнително основание на територията на всички държави членки, без да е необходимо да се провежда производство по екзекватура за обявяване на нейната изпълняемост, съответно - за допускане на принудителното ѝ изпълнение в държавата по принудителното изпълнение. Подчертава се, че процедурата за издаване на ЕЗП служи като допълнително и факултативно средство за кредитора, който е свободен да прибегне до процедурата, предвидена в националното законодателство. Важно теоретическо значение има изясняването на редица термини, използвани в българския текст на регламента. Заслужава внимание анализът и критиката на чл.625, ал.1 ГПК. Анализиран е и установеният в чл.625, ал.1 ГПК критерий „място на изпълнение на задължението” в съпоставка с правилото на чл.5, ал.1, т.1, б.,а“, във вр. с чл.5, ал.1, б.,в“ от Регламент № 44/2001, срещу лица, които имат местоживееене в една държава членка, може да се предяви иск и в друга държава членка по дела, свързани с договор, в съдилищата по мястото на изпълнение на задължението. Принос на авторката е анализът на процедурата за подаване и разглеждане на молбата за издаване на ЕЗП. Анализиран е обхватът на проверката, който сезираният с молбата за издаване на ЕЗП съд, трябва да

извърши. Заслужава внимание изводът, че поради обхвата на проверката при издаването на ЕЗП, в чл.12, ал.4, б. „а“ от Регламент № 1896/2006 е постановено, че съдът трябва да уведоми длъжника, че заповедта е издадена единствено на основание информацията, която е била предоставена от заявителя и не е била проверена от съда. Приносен характер има изводът, че за подаването на възражението срещу ЕЗП, длъжникът може да използва формуляр Е, изложен в приложение VI, който му се предоставя заедно с европейската заповед за плащане (чл. 16, ал. 1 от регламента), но тази форма не е условие за неговата валидност. Подчертана е последицата от подаването на възражението в предвидения в чл.16, ал.2 от регламента преклузивен срок - продължаването на производството пред компетентните съдилища на държавата членка по произход в съответствие с правилата на исковия процес, освен ако заявителят не е поискал изрично прекратяването на производството в такъв случай (чл.17, ал. 1 от регламента). Важен е изводът, че за разлика от производството за издаване на ЕЗП, продължаването на делото в исково производство се регулира от правото на държавата членка по произход, като обстоятелството, че ищецът по това дело е предявил преди това своето вземане чрез процедурата за ЕЗП, не води до особености на исковия граждански процес в случай на оспорване на вземането. Важно теоретическо и практическо значение има изследването на въпроса за необходимостта от издаване на изпълнителен лист въз основа на ЕЗП. Обоснован е изводът, че във връзка с посочената в чл. 627, ал. 1 ГПК компетентност под „местоизпълнение“ трябва да се разбира и мястото на принудителното изпълнение, определено съобразно чл. 427 ГПК. Разгледано е самото производство за издаване на изпълнителен лист (ИЛ) въз основа на посочените в чл.21 от регламента документи. Изследвана е спецификата на процедурата за обжалване на разпореждането на първоинстанционния съд за издаване на изпълнителен лист въз основа на ЕЗП, в сравнение с обжалването на разпореждането за издаване на изпълнителен лист въз основа на българско изпълнително основание. Анализирани са и въпросът за принудителното изпълнение на ЕЗП и поканата за доброволно изпълнение.

6. Достижение за авторката е изследването на Регламент (ЕО) № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година за създаване на европейска процедура за искове с малък материален интерес. За първи път в българската литература е направен задълбочен анализ на проблемите за приложимостта на процедурата за въззивно обжалване по ГПК по отношение на първоинстанционно решение, постановено от български съд по този регламент. За първи път в нашата процесуална литература са анализирани въпросите за допустимостта и приложимостта на производството по отмяна на влязло в сила решение по чл.303 ГПК пред ВКС по отношение на решения, постановени по Регламент № 861/2007, във връзка с установените в чл.18 от регламента основания за преразглеждане, както и във връзка с препращащата норма на чл. 19 от регламента. Съществено теоретично значение има обосноваването извод, че при липсата на изричен текст в регламента и в чл.624 ГПК, компетентен да разгледа основанията за отказ за принудително изпълнение по чл.22 от регламента и да постанови този отказ е въззивният съд, както и че това не може да бъде сторено нито от първоинстанционния съд в производството за издаване на ИЛ, нито от съдебния изпълнител в изпълнителното производство. Теоретична значимост имат обосноваваните изводи, че незабавната изпълняемост на първоинстанционното решение, предвидена в чл. 15 от регламента, важи за всички първоинстанционни

решения, постановени по този регламент, както когато са постановени в друга държава членка, така и когато са постановени от българските съдилища. Обоснован е изводът, че чл.624 ГПК не е в противоречие с този регламент. Заслужава внимание критиката на чл.624, ал.2 ГПК.

7. В хабилизационния труд е анализиран в цялост и Регламент № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка. Очертано е приложното му поле. Изследвани са връзката и съотношението на този регламент с Хагската конвенция за международно събиране на издръжка за деца и за други членове на семейството от 2007 г. и Хагският протокол от 2007 г. Важно практическо значение има изводът, че признаването и изпълнението на решение по въпрос, свързан със задължение за издръжка по този регламент, не означава признаване на семейна, родствена, брачна връзка или връзка по сватовство, породила задължението за издръжка, което е довело до постановяване на решението. Изяснено е понятията за „съд“ и определенията на страните в процеса по този регламент. Анализирани са специалните правила за компетентността по делата за издръжките по чл.1, ал.1 от регламента. Анализирано е третирането на наличието на висящи процеси по дела за издръжка в чл.12 от регламента. Изследвано е третирането в чл.13 от регламента на правомощията на съда при наличие на висящи дела по свързани искове. Анализирани са общите правила за принудителното изпълнение на предвидените в регламента за издръжка, независимо от това дали то е постановено в държава членка, която е обвързана от Хагския протокол или в такава, която не е обвързана от него, които са от изключителна важност за коректното прилагане на регламента. Важно теоретическо и практическо значение има изводът, че редът за допускане на принудителното изпълнение е различен в зависимост от това дали съдебното решение, с което ответникът е осъден за задължението му за издръжка, е постановено в държава, обвързана по Хагския протокол от 2007 г. или в държава, която не е обвързана от този протокол. Анализирани са редът за принудителното изпълнение на решенията, постановени в държава членка, обвързана от Хагския протокол от 2007 г., установен в чл. 17—22 от регламента. Изяснен е режимът на признаването и допускането на принудителното изпълнение на решенията за издръжките по чл.1, ал.1 от регламента, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007, което е по-различно от това на решенията, постановени в държава членка, обвързана от този протокол.

8. Приносен характер има изследването на преюдициалните запитвания до Съда на ЕС и гражданския процес. Анализирани са характеристиките на производството по преюдициалните запитвания до Съда на ЕС. Подкрепено е разбирането, че по реда на производството за преюдициалните запитвания Съдът на ЕС не разглежда и не разрешава правния спор - неговата дейност е тълкувателна. Обоснован е изводът, че поради задължителността за националната юрисдикция на тълкуването, което Съдът на ЕС дава на съответните норми на правото на ЕС, решението му, макар и косвено, оказва влияние върху правораздавателната дейност на тази национална юрисдикция, но само относно тълкуването на съответната норма на правото на ЕС. Важно значение за правораздавателната дейност на българските съдилища във връзка с преюдициалните запитвания е анализът на концепцията на Съда на ЕС, утвърдена в практиката на съда, че решенията на Съда на ЕС, постановени в

производството за преюдициално заключение, са задължителни както за националната юрисдикция, направил запитването, така и за националните съдилища на държавите членки, независимо от съда на коя държава членка то е постановено, щом като се отнася до разпоредба от правото на ЕС, относима по конкретното гражданско дело.

9. Към авторката могат да се отправят някои препоръки, които ни най-малко не засягат приносния характер на работата. Например би могло да се разшири изследването, като в него се включат и други регламенти, например: Регламент № 1206/2001 относно сътрудничеството между съдилища на държавите-членки при събирането на доказателства по граждански и търговски дела; Регламент № 1393/2007 относно връчване в държавите-членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела ("връчване на документи"). Би могло също да препоръча да изследва и Регламент № 1346/2000 НА СЪВЕТА от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност във връзка с част IV на ТЗ "Несъстоятелност", тъй като той урежда материя, в която Валентина Попова е безспорен експерт.

V. Ценни научни приноси се съдържат и в написаните от Валентина Попова части от учебника по процесуално право - дял I, II и IV от част II, част IV и част V.

1. Глава XIV, отнасяща се до правните последици на решение, разкрива следните приноси моменти. За първи път в съвременната българската теория се обосновава правопроменящото действие на неправилното решение (§ 70, т. I). Безспорен приносен характер има и тезата, че мотивите нямат доказателствена сила (§ 70, т. V). Уточнен е обхватът на чл. 298, ал. 4 ГПК (§ 71, т. III). Задълбочено е анализирана разликата между правилата на новия ГПК и тези на стария по отношение на момента на установяване на спорното право (§ 71, т. V). Теоретическо значение има изследването на спецификата на преклудиращо действие на СПН при признание на иска (§ 71, т. III). Научен принос представлява изследването на спецификата на преклудиращото действие на СПН (§ 71, т. V). Принос в българската процесуална теория е обосноваването на липсата на изпълнителна сила (ИС) по насрещните вземания на ответника, предявени с възражението за право на задържане и възражението за неизпълнен договор (§ 74). Ново в теорията е разбирането, че стабилността на КД на решението е в тясна зависимост не само от СПН върху потестативното право, предмет на иска и на решението, но и от нейното преклудиращо действие спрямо непредявените възражения на ответника (§ 75). Приносен характер има анализът на новите разпоредби в ГПК относно таксите и разноските по делото (§ 76).

2. Безспорни научни приноси се съдържат и в глава XV, касаеща отклоненията във връзка със страните. Значение за процесуалната теория има анализът на чл. 217 ГПК с оглед на липсата на възможност по новия ГПК въззивният съд да отмени решението и по отношение на необжалвалите обикновени другари на жалбоподателя, когато основанията за отмяна засягат общите елементи на правоотношенията им с насрещната страна (§ 77, т. II, 2). Приносен характер има предложението de lege ferenda за създаване на норма, в която да се предвиди тази възможност. Принос в процесуалната теория и практика има и разбирането за приложението на чл. 26, ал. 4 ГПК относно задължителното конституиране на държавата като страна-носител на

материалното право в случаите на процесуална субституция при исковите за собственост, предявявани от и срещу държавните учреждения, на които държавата е отстъпила правото на стопанисване и управление. (§78). Аргументирано е обосновано качеството на синдика на процесуален субституент при условията на процесуалната суброгация по делата по 645, 646, 647 ТЗ. (§78, т. I). Важно теоретично значение има анализът на уреденото от чл. 219, ал.2 ГПК ограничение за привличане на трети лица (§ 80, т.1.1).

3. В материята на брачния процес (§122) е представено тълкуване на уредбата относно фамилното име при развод в Семейния кодекс (СК) и ГПК (т. I, 3). Критикуван е пропускът на законодателя да съгласува новия ГПК с приетия след него нов СК в материята на брачния процес. Ново в българската литература е становището, че тъй като чл.319 ГПК разширява процесуалната дееспособност, като допуска, както непълнолетните, така и ограничено запретените съпрузи лично да предявяват и да отговарят по брачните иски, участието на родителя, съответно попечителя опорочава брачния процес (т.11.2). Аргументирано е становището, че изключването на възможността за постановяване на бракоразводно решение при признание на иска не е оправдано. Обосновано е становище за неприложимостта в брачния процес на общите правила на гражданския процес относно т.нар. „ранна преклузия” (т. VII, 3). Критикувана е широката възможност за предявяване на нови брачни иски във въззивната инстанция (т.VII, 3), като е направено конкретно предложение de lege ferenda. Ново в процесуалната теория е становището (т. XVII, 1), че когато единият от съпрузите е ограничено запретен, в производството за прекратяването по взаимно съгласие не може да вземе участие неговият попечител с оглед на споразумението по чл.51, ал.1 СК.

4. Приносни моменти се съдържат и при анализа на института на съдебната делба (§125). Нова е тезата, че отказът от иска за делба би трябвало да се допусне, когато е направен в първата фаза, преди установяването на съсобствеността с решението по допускане на делбата, когато е свързан с твърдението на съделителя, че не е съсобственик на делбената вещь или че се отказва от правото си на собственост (т.1, т.2).. Теоретично значение има изследването на въпроса за преклузиите по отношение на исканията и възраженията по чл.342 и 343 от ГПК (т.V). Ново за литературата е разбирането, че специфичното за силата на пресъдено нещо на влязлото в сила решение по допускането на делбата е, че с нея се установява не само правото на делба, но и самата съсобственост с всички индивидуализиращи я елементи (т. VI.). Важно теоретическо и практическо значение е становището, че производството за възлагане на неподеляемо жилище е част от особения исков процес по делбеното производство, а не самостоятелно производство за изкупуване на неподеляемия жилищен имот (т.XI.1). Обосновано е критикувано предвиденото обезсилване на възлагателното решение по право (т. XII).

5. В областта на изпълнителния процес (част IV) работата на Валентина Попова разкрива следните научни приноси.

Принос за процесуалната теория е цялостното задълбочено научно изследване на изпълнителния процес и практиката на принудителното изпълнение по новия ГПК.

Ценни научни приноси има изследването на предметния обег на гражданския изпълнителен процес (§ 146. т. III).

Новост в процесуалната литература е изследването на въпроса за установената в чл.136, ал.1, т.2 ЗЗД привилегия на публичното общинско

вземане и липсата на изричен текст в ГПК, който да предвижда присъединяването на общината за удовлетворяване на тези й публични вземания (§146, т.ІІІ).

Важно теоретическо и практическо значение има отграничаването на изпълнителния процес по ГПК от производството по Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (§147, т. V). Задълбочено е анализирано в цялост заповедното производство (глава XXXІІІ). Важно теоретично значение има не само изясняването на същността на заповедното производство като специално съдебно производство за издаване на съдебно изпълнително основание, когато вземането не се оспорва, но и разкриването на спецификата на българското заповедно производство по отношение на връзката му с исковия процес, когато длъжникът оспори вземането, свързана с необходимостта от предявяване на положителен установителен иск в преклузивния срок по чл. 415 ГПК (§148, т.І). Принос има и изводът за необходимостта в заявлението за издаване на заповед за изпълнение по чл.410 ГПК вземането да бъде точно, пълно и ясно индивидуализирано, както по основание и размер (анализирана е и съдебна практика), а също да бъде изискуемо, без обаче да е необходимо то да е ликвидно (§148, т.ІІ). За първи път в литературата се прави подробно и задълбочено изследване на приложното поле на чл.417, т.1 ГПК. (§ 148, т.Х.1). Анализирани са всички хипотези, предвидени в други закони, при които заповедта за изпълнение може да бъде издадена на основание чл.417, т.2 ГПК (§ 148, т.Х.2). От съществено значение за практиката е изясняването на обхвата на проверката, която съдът извършва в хипотезата на чл.417, т.3 ГПК. Разкрито е противоречието (§148, т.Х. 4) между чл.417, т.4 ГПК и чл.35, ал.1 ЗОЗ след последното изменение на ЗОЗ (ДВ, бр. 101 от 2010 г.). Ценен принос в процесуалната теория има изводът за приложимостта на заповедното производство в хипотезата на чл.417, т. 6 ГПК пряко и по отношение на третото лице, учредило залог или ипотeka върху своя вещ за обезпечаване на чужд дълг, както и необходимото съдържание на заповедта за изпълнение в този случай. Приносен характер има и анализът на приложното поле на чл.417, т.7 ГПК (§148, т.Х.7). Изяснено е съотношението между уредената възможност на длъжника чрез възражението по чл. 414 ГПК да оспори вземането и установената в чл. 22, ал. 2 Закона за държавната финансова инспекция обвързваща доказателствена сила на акта за начет. Принос в процесуалната теория е тезата, че статусът на незабавната изпълняемост на заповедта за незабавно изпълнение е аналогичен на незабавната изпълняемост на невлязлото в сила решение на въззивните съдилища (чл.404, т.1 ГПК). Задълбочено е разгледана предпоставката за спиране на изпълнението по чл.420, ал.1 ГПК, започнало въз основа на издадена по чл.418 ГПК заповед за незабавно изпълнение (§148, т.ХVІІ). Принос в процесуалната теория е тезата, че в хипотезата на чл.420, ал.1 ГПК във вр. с чл.180 и 181 ЗЗД, както и във чл.417, т.9 във вр. с чл.414 ГПК законодателят е предвидил и създал императивно определени основания за спиране на изпълнителното дело, при наличието на което заповедният съд е длъжен да постанови определение, с което да постанови спирането на изпълнителното производство, а не само да констатира настъпило по силата на закона спиране (§148, т.ХVІ.3). Изяснени са характерът и предметът на иска по чл.422 ГПК (§148, т.ХVІІ.1.2.3.). Подробно е изяснен характерът на защитата по чл. 423 ГПК (§148, т.ХVІІІ.4.). Важно теоретично и практическо значение има изясняването на понятието „приемане на

възражението” по смисъла на чл.423 ГПК (§148, т.XIX). Теоретично значение има обоснованото становище за обжалваемост на акта на въззивния съд по чл. 423 ГПК. Приносен характер има изследването на въпроса за защитата на длъжника чрез отрицателния установителен иск по чл.424, ал.1 ГПК (§148, т.XXI).

Анализът на условията за допустимост на изпълнителния процес (глава XXXIV) съдържа следните приноси. Изследвани са хипотезите, в които е допустима процесуалната субституция в изпълнителния процес, както и характеристиката на правото на принудително изпълнение на процесуалния субституент като право, признато в изрична разпоредба на закон, за принудително изпълнение на чуждо материално право (§149, т.I, 2). Новост в процесуалната литература е изводът, че ИЛ е абсолютна процесуална предпоставка както за съществуването, така и за надлежното упражняване на правото на принудително изпълнение (§149, II,3). Принос в процесуалната теория е становището относно липсата на изпълнителна сила при решенията, с които се уважават визираните в чл.298, ал 4 ГПК възражения, в т.ч. и възражението за право на задържане и възражението за неизпълнен договор по чл.90 ЗЗД. (§151, т.II.1). Обоснован е конститутивният ефект на решенията по спорната съдебна администрация по чл.59 СК и чл.56 СК (§151, т.II.1.в). Принос в литературата е цялостното изясняване на обхвата и приложното поле на чл.404, ал.1, т.2 ГПК (§ 151, т.II.5.Б). За първи път в процесуалната литература е изследван въпросът за защитата на длъжника, когато документът, въз основа на който е издадена заповедта за изпълнение, е нищожен или унищожаем (§151, т.IV.1, 2 и 3). Новост в процесуалната литература е критичният анализ на липсата на предвидена в новия ГПК правна възможност за защита на длъжника чрез жалба срещу принудително изпълнение, предприето от съдебния изпълнител (СИ) при липса на ИЛ като абсолютна процесуална предпоставка, или при отклоняване на изпълнителния процес от обективните и субективните предели на ИЛ, на които съдебният изпълнител е подчинен (§152, т.I). Принос има разширеното и задълбочено изследване на актуалната нормативна уредба относно съда, който е компетентен да издаде ИЛ (§152, т.II). Обоснована е тезата за прилагането на чл.418, ал.3 ГПК в производството за издаване на ИЛ (§152, т. II, 2, а). Принос в процесуалната наука е тезата, че не е задължително ИЛ да има осъдителен диспозитив (§152, т.III, 3). Новост за българската процесуална теория е становището, че правото на принудително изпълнение на вискателя по отношение на третото лице, учредило залог или ипотека за обезпечаване на чужд дълг, може да бъде удостоверено самостоятелно и отделно в самостоятелен изпълнителен лист, издаден пряко срещу това трето лице (§152, т.II, 3). Важно теоретично значение има и тезата, че жалбата срещу разпореждането за издаване на изпълнителен лист, може да се основе само на съображения, извлечени от изпълнителното основание (§152, т.V). Приносен характер има тезата, че възможността за защита по реда на касационното обжалване при наличието на предвидените в чл. 280, ал. 1 ГПК предпоставки, важи за всяко отделно производство, което е граждански процес, а не само за актовете, постановени в исковия процес (§152, т.V). Нова в българската литература е тезата, че влязлото в сила разпореждане за издаване на ИЛ има типичното за СПН установително действие и забрана за пререшаемост, но по отношение на процесуалното право на принудително изпълнение (§152, т.VI), а не по отношение на материалното право. Заслужава внимание становището за необходимостта от изрично обезсилване на ИЛ, когато с влязло в сила решение

е установено, че вземането, което е негов предмет, не съществува (§152, т.VII). Приносен характер има критичният анализ на чл.409, ал.5 ГПК (§152, т.VIII, 1). Изследването на производството за издаване на ИЛ съдържа сравнение на особеностите, наложени от спецификата на всеки вид изпълнително основание, като внимание е отделено на основанията, предвидени в съответните регламенти на ЕС (§152, т.IX).

Приноси се съдържат и при анализа на субектите на изпълнителния процес (глава XXXV). Задълбочено е изследван статусът на частния съдебен изпълнител (§153, т.I.2). Принос е анализът на възможностите за достъп на СИ до съответните служби (§ 153, т.I.2). Важно значение има изследването на проблемите и предложените решения във връзка с назначаването на особен представител на длъжника в изпълнителното производство (чл.29, ал.4 ГПК; чл.47, ал.6 ГПК и чл. 430 ГПК) (§ 154, т. I). За първи път в процесуалната теория се изследват подробно възможностите на защита на длъжника, срещу който се иска принудително изпълнение на основание на предвидената в чл.429, ал.1 ГПК във вр. с чл.74 ЗЗД суброгация в изпълнителния лист. Предложено е в чл.429, ал.1 ГПК да се предвиди суброгация на третото лице, учредило ипотека или залог върху своя вещ за обезпечаване на чуждия дълг. За първи път в процесуалната теория са изследвани проблемите във връзка с приложението на чл.429, ал.3 ГПК относно важимостта на изпълнителния лист и срещу третото лице, което е дало своя вещ в залог или ипотека за обезпечение на чужд дълг (§154, т.II.2.б). Аргументирано е становището, че *de lege ferenda* би било добре чл.429, ал.3 ГПК да отпадне. За първи път в българската процесуална литература е обосновано становището за разпространето на субективните предели на изпълнителния лист и спрямо заместващия и встъпващия в удостовереното в него задължение нов длъжник (§154, т.III.2). Аргументирано е предложение *de lege ferenda* за създаване на изричен текст за разпространето на субективните предели на ИЛ и спрямо заместващия, и встъпващия в удостовереното в него задължение нов длъжник.

В глава XXXVI, отнасяща се до започването, спирането и прекратяването на изпълнителния процес, се съдържат следните приноси. Аргументирано е становище *de lege ferenda* законодателят да предвиди ненужност за връчването на призовка за доброволно изпълнение на длъжника, когато ИЛ е издаден въз основа на влязло в сила решение, постановено срещу него. Ново в българската теория е виждането, че спирането на изпълнителното производство не може да настъпи по силата на закона, а за това е необходим изричен акт на съда или на съдебния изпълнител (§156, т.III). Важно практическо значение има анализът на чл.433, ал.1, т.7 ГПК, когато с влязло в сила съдебно решение е установено несъществуването на вземането на вискателя (§157, т.II.a). Направени са интересни предложения за изменение на чл.433, ал.1, т.1 ГПК, които ще доведат до дисциплиниране на изпълнителния процес и стимулиране доброволното уреждане на отношенията между страните. Важно практическо значение има анализът на текста на чл.433, ал.1, т.5 ГПК, който предвижда прекратяване на изпълнителния процес, когато посоченото от вискателя имущество не може да бъде продадено и не може да бъде намерено друго секвестрируемо имущество, внимателно изследван и във връзка с влиянието му върху погасителната давност (§157, т.II (г)). Ново в българската литература е становището, че прекратяване на изпълнителното производство не може да настъпи по силата на закона, а за това е необходим изричен акт на съдебния изпълнител за постановяване на това

прекръпяване, в т.ч. и в императивно определените в закона основания за прекръпяване (§156. т.ІІ (ж)).

Глава XXXVII, касаеща имуществото на длъжника като обект на изпълнение, съдържа следните приноси. Изследван е въпросът за несеквеструемостта по чл.446 ГПК при плащането по банков път на посочените в чл.446 ГПК вземания за труд, пенсия, стипендии и издръжка (§ 159, т.ІІ.6). За първи път в литературата се обосновава допустимостта на възбраната върху несеквеструем недвижим имот, както и допустимостта на запора върху непотребима движима вещ (§158, т.VI.1). Аргументирано е приложението на чл. 393 ГПК и в изпълнителния процес.

Приноси моменти се съдържат в материята на обезпечаването на изпълнението на парични притезания (глава XXXVIII). Важно значение има изследването на въпроса за правното значение на вписването на запора в Централния регистър на особените залози (§161. т.IV.2). За първи път в българската процесуална литература се обосновава предложението да се предвиди запорът върху движими вещи, за които се водят публични регистри, да се налага чрез вписването му в съответния публичен регистър, с оглед обезпечаване на правната сигурност (§161. т.IV.2).

Приноси се съдържат и изследването на изпълнението върху движими вещи (глава XXXLX). Анализирани са новите разпоредби в ГПК относно изпълнението върху движими вещи (§165, т.III). Изследвана е липсата на изрично препращане към чл.490 ГПК. Подчертано е, че СИ прехвърля собствеността чрез предаване на вещта. Новост в процесуалната теория е изясняването на понятието „магазин“ като място на принудителното изпълнение (§165, т.II, т.1). Ценно е изясняването на процесуалната възможност за реализирането на отговорността на търговеца, приел за продажба запорираната вещ, когато продаде вещта на по-ниска от определената цена или я предаде на купувача преди плащането на цената, съдебният изпълнител събира продажната цена от продавача (§165, т.II.6).

Глава XL, разглеждаща изпълнението върху недвижими вещи, съдържа следните приноси. Важно значение има предложението *de lege ferenda* забраната за участие като наддавачи в нея да обхваща и свързаните с длъжника лица по смисъла на §1, ал.1, т.3-8 и ал.2 от допълнителните разпоредби на Търговския закон (§168, т.II.1). Обосновано е предложението за промяна на нормативната уредба, при която да се предвиди изрично, че купувачът от публичната продажба носи риска от момента на въведа му във владение (§168, т.IV.1). Принос в процесуалната е изводът, че възлагателното постановление подлежи на обжалване и когато имотът е възложен на лице, което не е внесло цената (§168, т.V.1). Ново в процесуалната литература е становището, че когато принудителното изпълнение е насочено върху вещи съпругеска имуществена общност, съпругът-недлъжник има качеството на страна със самостоятелни права в процеса на съдебното изпълнение върху имущественото право, представляващо съпругеска имуществена общност.

Приноси се съдържат и в анализа на изпълнението върху вземания на длъжника (глава XLI). Предложено е при изпълнение върху вземане на длъжника да се предвиди като изпълнителен способ продажбата на вземането (§172, т.III).

Приносен характер има изследването на въпросите за запориране и изпълнение върху безналични ценни книжа (Глава XLII). За първи път се поставя въпросът за принудително изпълнение върху финансови инструменти,

които не са ценни книжа по чл.3, т. 2 от Закона за договорите за финансово обезпечение (§ 174). Прави се подробен анализ на текста на чл.517, ал.4 ГПК, касаещ изпълнението върху дялове на длъжника от търговско дружество (§175, т.V).

Принос в процесуалната теория е задълбоченият анализ на въпросите за приложното поле на чл.459, ал.1 ГПК (§ 173. т. II, глава XLIII).

Интересни изводи се съдържат при разглеждането на изпълнението на притезания за предаване на вещи (глава XLIV) и изпълнението на притезания за действия и бездействия на длъжника (глава XLV). Важно значение имат анализът на чл. 521 ГПК (§179, т.III) и изводите във връзка с осъществяването на въвод във владение при съсобственост, когато вискателят и длъжникът в изпълнителния процес са собственици на съответните идеални части от недвижимия имот (§180, т.I). За първи път в литературата се поставя и анализира въпросът за съотношението между текстовете на чл.226, ал.3 ГПК и чл.523 ГПК (§180. т.III), (§189. т.I.2). Приноси се съдържат и в анализа на принудителното изпълнение на задължение за предаване на дете по новия ГПК (§184).

Приносни моменти се съдържат и при анализа на защитата при липса на материалноправните предпоставки на изпълнителния процес (глава XLVII). Изследвана е защитата на ответника, който оспорва вземането, чрез иск и изискването за допустимост на този иск (§187. т.I, II). Очертани са хипотезите, в които предвиденият в чл.439, ал.1 ГПК иск е недопустим. Анализирани са чл.464 ГПК във връзка със защитата на конкуриращия вискател по исков ред при изпълнителните основания, които ГПК урежда (§188, т.II). Аргументирано е становището, че когато изпълнението е насочено върху недвижим имот, легитимирано да предяви иска по чл.440, ал.1 ГПК може да бъде и лице, което твърди, че е носител на ограничено вещно право върху него (напр. вещно право на строеж, вещно право на ползване), което вещно право му е учредено не от длъжника, а от действителния собственик на имота (§190. т.II). За първи път в процесуалната наука се застъпва становището (§ 190), че в хипотезата на чл. 440, ал.1 ГПК винаги се съединяват отрицателен установителен иск, с който се иска да се установи, че имущественото право, върху което е насочено принудителното изпълнение, не принадлежи на длъжника, и положителен установителен иск с предмет правото на третото лице, засегнато от принудителното изпълнение. За първи път в литературата се обосновава становището, че при исковата защита на третото лице се стига до обективно съединяване на два иска (§189, т.II.3).

Обясненията относно защитата чрез обжалване действията на съдебния изпълнител (глава XLVIII) също съдържат приносни моменти. Анализирани са защитата при публичната продажба на недвижим имот (§191, т.II). Важно теоретическо значение има изследването на защитата на третите лица чрез обжалване действията на СИ (§192, т.I, II и III). Приносен характер има предложението *de lege ferenda* за необходимостта от по-добра съгласуваност на чл.435, ал.4 ГПК с чл.453, т.1 ГПК и чл.483 ГПК във вр. и с чл.452, ал.2 ГПК (§192, т. I). Разгледана е легитимацията на третото лице, което е засегнато от принудителното изпълнение за предаването на движима вещь, когато тя е отнета от него (§192, т.III).

За първи път в литературата е изследван въпросът за имуществената отговорност на съдебния изпълнител за вреди, причинени от незаконосъобразното принудително изпълнение (глава XLIX). Принос има и

становището, че когато действието, съответно отказът, подлежат на обжалване, решението на окръжния съд има СПН по разрешения с него процесуален въпрос за процесуалната законосъобразност на действието, съответно бездействието на съдебния изпълнител и трябва да се зачете от съда, който разглежда иска по чл. 441 ГПК (§193, т.ІІІ). Теоретично и практическо значение имат анализът и изводите относно спецификата в легитимацията на страните, както и разликата в страните в изпълнителния процес, в процеса по обжалването на действията и бездействията на СИ и в исковия процес по чл. 441 ГПК (§193, т.ІІ).

6. Приносни моменти съдържа работата на Валентина Попова и в областта на обезпечителния процес (част V).

Ново в българската литература е становището, че интензитетът на защитата чрез обезпечителните мерки не е по-малък от този на влязлото в сила решение с неговите последици, защото наложената обезпечителна мярка засяга съществено правната сфера на ответника (§194, т.ІІ).

За първи път в българската процесуална литература се прави анализ на нормативната уредба на обжалването на определенията, постановени в обезпечителния процес (§195, П.6.г). Важно значение има изследването на нормата на чл. 390, ал. 4 ГПК, в която е предвидено, че обезпечението на бъдещ иск чрез спиране на принудителното изпълнение на оспорваното с него вземане се допуска само срещу представяне на гаранция (§195, т.ІІІ.3).

Интерес представлява анализът на обезпечителните мерки (глава ІІ), включително на мярката „спиране на МПС от движение“ (§196, т.ІІ). Задълбочен е анализът на допустимостта на обезпечителната мярка „възбрана“, когато исквата молба подлежи на вписване. Теоретично и практическо значение има изследването на въпроса за компетентния да допусне замяната на обезпечителната мярка съд (§198, т.І.2).

Приносни моменти се съдържат и в областта на защитата срещу незаконно обезпечаване на иска (глава ІІІ). За първи път в процесуалната литература се застъпва тезата, че когато в обезпечителния процес съдът е допуснал обезпечение и в обезпечителната заповед е определил обезпечителна мярка върху несеквестрируеми имуществени права, следва да се обжалват актовете на съда, а не действията на СИ, нито тези на съдията по вписванията. Ново за литературата е обосноваването на момента на влизане в сила на определенията за отменяне на обезпечителната мярка (§200, т.ІІ). За първи път в българската литература се застъпва становището, че компетентен да освободи внесената от ищеца гаранция във връзка с молбата му за допускане на обезпечението на иска, е съдът, пред който тя е представена, като е ирелевантно кой е съдът, който е уважил с влязло в сила решение иска (§200, т.ІІІ).

VI. От представените за конкурса 20 студии и статии ще се рецензират онези, които се открояват (което в никакъв начин не означава, че останалите работи не съдържат ценни научни приноси).

1. Статията „Защита на кредитора по ЗДФО в случай на запор върху заложеното вземане във връзка с възможността за нетиране“ (№ 20 от списъка на публикациите) е публикувана в сборника „В. Попова, Избрани съчинения“, т. ІІІ „Избрани студии и статии“, изд. „Сиела“, С., 2010, с. 66-77. Теоретичен принос е анализът на съотношението между запора, който се налага в изпълнителния и в обезпечителния процес, клаузата за нетиране по чл. 10 от закона за договорите за финансово обезпечение (ЗДФО), реализацията на

обезпечението (чл. 11 ЗДФО). Анализът на разпоредбите на ЗДФО изяснява разбирането на законодателя за промяна в класическата концепция за относителната недействителност на прихващането и другите способи за погасяване на задължението на третото задължено към длъжника лице след налагането на запора върху вземането на длъжника (чл. 13, ал. 2, т. 2 ЗДФО). Друг принос е очертаването на възможността самото налагане на заповед върху вземането на длъжника към банката да бъде предвидено като условие за настъпване на незабавната (предсрочната) изискуемост на вземането на банката (чл. 10 и чл. 11 ЗДФО).

2. Студията „Проблеми на защитата на ответника срещу иска и новия ГПК” (№ 4 от списъка на публикациите) е публикувана в сборника: „В. Попова, Избрани съчинения”, т. III „Избрани студии и статии”, изд. „Сиела”, С., 2010, с. 9-54. Това е първото цялостно изследване на проблемите на защитата на ответника при действието на новия ГПК. Изяснена е не само приликата в защитата на ответника срещу иска по новия ГПК с тази по стария ГПК, но и разликата между двете защиты. Приносен характер има и изясняването на процесуалната защита и защитата по същество на ответника срещу предявения иск при действието на новия ГПК. Разгледан е проблемът за липсата на разграничение в новия ГПК на отделните средства за защита на ответника по същество. Важно теоретично значение има обосноваването предложение за промяна на правната уредба на новия ГПК, като се разграничат правния довод от възражението като процесуални средства за защита на ответника по същество. Приноси момнети се съдържат и в разграничението между материалноправното възражение и възражението като процесуално средство за защита на ответника по същество в новия ГПК; изясняването на разликата между исканията и възраженията на страните в процеса при действието на новия ГПК; анализа на правилото на чл.298, ал. 4 ГПК; изследването на установеното в чл. 131 ГПК съдържание на отговора на исковата молба. За първи път в теорията се изследва правната възможност на ответника да поиска отсрочване или разсрочване изпълнението на съдебното решение, което процесуално действие не е посочено в чл. 131, ал. 1, т. 3 и чл. 133 ГПК.

3. Статията „Видове иски и новия ГПК” (№ 6 от списъка на публикациите) е публикувана в сборника: „В. Попова, Избрани съчинения”, т. III „Избрани студии и статии”, изд. „Сиела”, С., 2010, с. 137-166; електронно правно издание „Сиела. Норми. Принос в българската литература е анализът на установителни иски в съвременната българска правна реалност. Обосновава се тезата, че нормите на чл. 240, ал. 2 ГПК и чл. 424 ГПК са специални по отношение на чл. 439, ал. 2 ГПК и чл. 124, ал. 1 ГПК. Приносен характер има корективното тълкуване на чл. 439, ал. 2 ГПК във вр. с чл. 439, ал. 1 ГПК и чл. 124, ал. 1 ГПК. Принос в процесуалната теория е изследването на въпроса за фактите, въз основа на които може да бъде предявен искът по чл. 464, ал. 1 от ГПК според вида на изпълнителното основание, въз основа на които е образувано изпълнителното дело. Нова в българската процесуална теория е тезата, според която е недопустим осъдителен иск срещу трето лице, което е учредило залог или ипотека върху своя вещ за обезпечение на чужд дълг. Приносен характер има и тезата, че кредиторът може да иска издаване на заповед за изпълнение на осн. чл. 417, т. 3 и т. 6 ГПК, а ако третото лице оспори

вземането, като предяви възражение по чл. 414 ГПК, кредиторът може да предяви положителен установителен иск по чл. 422 ГПК във вр. с чл. 415 ГПК. Нова в процесуалната ни теория е тезата за съществената процесуална разлика между хипотезите на преждевременно предявяване на осъдителен иск, в зависимост от това дали изискуемостта на вземането се твърди или не се твърди в исковата молба.

4. Статията „Третото лице помагач през погледа на новия ГПК и европейското право” (№ 8 от списъка на публикациите) е публикувана на 12.11.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми”. Практическо значение има анализът на процесуалното положение на привлеченото трето лице като страна в процеса. Важно теоретично значение има изследването на уреденото в чл. 219, ал. 2 ГПК ограничение за привличане на трето лице. Теоретическо значение има анализът и уточняването на крайния момент в първото съдебно заседание, до който може да се направи искането за привличане, когато разглеждането на делото е приключило в това съдебно заседание.

5. Статията „Изменение на иска и новия ГПК” (№ 9 от списъка с публикациите) е публикувана на 29.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми”. Ново в съвременната българска процесуална литература е разбирането, че когато изменението на иска се състои в замяната на основанието по първоначалния иск с ново основание, съдът трябва да изследва въпроса дали ищецът прави отказ или оттегляне на иска, предявен по първоначалното основание, като му даде, разбира се, възможност да направи това уточнение. Нова в литературата е тезата за крайния момент за допустимо изменение на основанието на иска. Приносен характер има становището, че при изменение на искането, водещо до внасянето на ново искане, както и при добавянето на ново искане, съдът *de lege lata* също трябва да прецени дали няма да се затрудни прекомерно защитата на ответника.

6. Статията „Допълнителното решение и новия ГПК” (№ 12 от списъка на публикациите) е публикувана на 18.10.2010 г. в електронно правно издание „Сиела. Норми”. За първи път в нашата литература се обосновава становището, че когато със съдебното решение са осъдени двама ответници, без да е посочено дали осъждането е при условията на солидарна отговорност, е налице неяснота в решението, която води до практическа невъзможност за неговото изпълнение и която следва да бъде отстранена чрез тълкуване на акта по реда на чл. 251 ГПК, а не по реда на допълването на решението. Приносен характер има виждането за отмяна на осн. чл. 303, ал. 1, т. 3 ГПК на влязлото в сила решение по обусловения иск.

VI. Представените за конкурса научни трудове на Валентина Попова по качества отговарят и даже надхвърлят изискванията на закона. В тях се съдържат многобройни ценни научни приноси. Кандидатът е демонстрирал своите възможности да формулира и аргументира научните си тези. Повечето от разработките му имат и голямо практическо значение.

Освен научните и преподавателски качества, които Валентина Попова притежава, тя е изключително трудолюбива, внимателна и толерантна като

човек, обичана и уважавана както от колегите си, така и от студентите, на които преподава.

Предвид гореизложеното, убедено предлагам на Научното жури да вземе решение, с което да даде на доцент д-р Валентина Методиева Попова академичната длъжност професор по право (граждански процес) в образователно направление по 3.6.

София, 2 февруари 2012 г.

С уважение:

(Ангел Калайджиев)